

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2019. gada 12. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Veselības aizsardzība – Higiēnas noteikumi – Regula (EK) Nr. 853/2004 – Regula (EK) Nr. 854/2004 – Dzīvnieku izcelsmes pārtikas higiēna – Mājputnu gaļa – Liemeņu pēckaušanas veterinārā ekspertīze – Redzams liemeņa piesārņojums – Nulles tolerances nostāja

Lietā C-347/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 8. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 12. jūnijā, tiesvedībā

A u.c.

pret

Staatssecretaris van Economische Zaken,

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: ceturtās palātas priekšsēdētājs M. Vilars [*M. Vilaras*], kas pilda trešās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], M. Safjans [*M. Safjan*] un D. Švābi [*D. Šváby*] (referents),

ģenerāladvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretāre: S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 4. oktobra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- A u.c. vārdā – *E. Dans, advocaat,*
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman, L. Noort un C. S. Schillemans,* kā arī *J. M. Hoogveld,* pārstāvji,
- Dānijas valdības vārdā – *J. Nymann-Lindegren,* kā arī *M. Wolff un P. Ngo,* pārstāvji,
- Vācijas valdības vārdā – sākotnēji *T. Henze un S. Eisenberg,* vēlāk *S. Eisenberg,* pārstāvji,
- Somijas valdības vārdā – *H. Leppo,* pārstāve,

* Tiesvedības valoda – holandiešu.

– Eiropas Komisijas vārdā – *A. Bouquet* un *F. Moro*, pārstāvji,
noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 29. novembra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku (OV 2004, L 139, 55. lpp.; kā arī labojumi OV 2004, L 226, 22. lpp., un OV 2013, L 160, 15. lpp.), III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktu un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 854/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko paredz īpašus noteikumus par lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu oficiālās kontroles organizēšanu (OV 2004, L 139, 206. lpp.; kā arī labojumi OV 2004, L 226, 83. lpp., un OV 2013, L 160, 17. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 739/2011 (2011. gada 27. jūlijs) (OV 2011, L 196, 3. lpp.), (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 854/2004”) I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp A u.c. – septiņām Nīderlandē reģistrētām mājputnu kautuvēm – un *Staatssecretaris van Economische Zaken* (valsts sekretārs ekonomikas lietās, Nīderlande, turpmāk tekstā – “valsts sekretārs”) saistībā ar administratīvajiem sodiem, ko minētais valsts sekretārs uzlicis par Nīderlandes likuma par dzīvniekiem pārkāpumiem.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Regula (EK) Nr. 178/2002

- 3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 178/2002 (2002. gada 28. janvāris), ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV 2002, L 31, 1. lpp.), 3. panta 9. un 14. punktā ir noteikts:

“Šajā regulā:

[..]

- 9) “risks” ir apdraudējuma rezultātā radušās negatīvas ietekmes uz veselību varbūtība un minētās ietekmes nopietnība;

[..]

- 14) “apdraudējums” ir bioloģisks, ķīmiskais vai fiziskais aģents pārtikā vai barībā vai tāds pārtikas vai barības stāvoklis, kas potenciāli var izraisīt negatīvu ietekmi uz veselību.”

- 4 Šīs regulas 14. pantā “Pārtikas nekaitīguma prasības” ir noteikts:

“1. Pārtiku nelaiž tirgū, ja tā nav nekaitīga.

2. Uzskata, ka pārtika nav nekaitīga, ja domā, ka tā:

- a) var kaitēt veselībai;
- b) nav derīga lietošanai cilvēku uzturā.

3. Nosakot, vai pārtika nav nekaitīga, ņem vērā:

- a) parastos apstākļus, kādos patērētājs lieto pārtiku, un apstākļus katrā ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmā; un
- b) informāciju, ko sniedz patērētājam, tostarp informāciju uz etiķetes vai citu patērētājam parasti pieejamu informāciju par to, kā izvairīties no īpašas negatīvas ietekmes uz veselību, ko izraisa kāds konkrēts pārtikas produkts vai konkrētas kategorijas pārtikas produkti.

[..]

5. Nosakot, vai pārtika ir nederīga lietošanai cilvēku uzturā, ņem vērā, vai pārtika cilvēku uzturā atbilstīgi tās paredzētajai lietošanai nav lietojama piesārņojuma dēļ, ko radījis kāds svešķermenis vai kas cits, vai pūšanas, bojāšanās vai trūdēšanas dēļ.

[..]”

5. Saskaņā ar minētās regulas 17. pantu “Pienākumi”:

“1. Uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas un barības aprītē, visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos uzņēmumos, kas atrodas viņu pārziņā, nodrošina, lai pārtika vai barība atbilstu pārtikas aprites tiesību aktu prasībām, kas attiecas uz viņu darbību, un pārbauda, vai minētās prasības ir izpildītas.

2. Dalībvalstīs ir spēkā pārtikas aprites tiesību akti, un tās uzrauga un pārbauda, lai uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas un barības aprītē, visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos pildītu attiecīgās pārtikas aprites tiesību aktu prasības.

Minētajā nolūkā tajās darbojas oficiālas kontroles sistēma un tiek veiktas citas apstākļiem atbilstīgas darbības, tostarp sabiedrības informēšana par pārtikas un barības nekaitīgumu un risku, pārtikas un barības nekaitīguma uzraudzību, un citas uzraudzības darbības, kas skar visus ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmus.

Dalībvalstis arī izstrādā noteikumus par pasākumiem un sankcijām, ko piemēro par pārtikas un barības aprites tiesību aktu pārkāpšanu. Tādiem pasākumiem un sankcijām jābūt efektīviem, samērīgiem un preventīviem.”

Regula (EK) Nr. 852/2004

6. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 852/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par pārtikas produktu higiēnu (OV 2004, L 139, 1. lpp.) 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā ir paredzēts:

“Šajā regulā:

[..]

f) “piesārņojums” ir apdraudējuma klātbūtne vai tā ieviešana;

7 Šīs regulas 3. pantā “Vispārīgas saistības” ir noteikts:

“Pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki nodrošina, lai visi viņu pārziņā esošie pārtikas ražošanas, apstrādes un izplatīšanas posmi atbilstu šajā regulā noteiktajām prasībām.”

8 Minētās regulas 4. pantā “Vispārīgās un īpašās higiēnas prasības” ir paredzēts:

“1. Pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki, kas veic primāro ražošanu un ar to saistītās I pielikumā minētās darbības, izpilda I pielikuma A daļā noteiktos vispārīgos higiēnas noteikumus un citas Regulā (EK) Nr. 853/2004 paredzētās īpašās prasības.

2. Pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki, kas darbojas kādā no pārtikas ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmiem pēc tiem posmiem, uz ko attiecas 1. punkts, izpilda II pielikumā noteiktās vispārīgās higiēnas prasības un citas Regulā (EK) Nr. 853/2004 paredzētās īpašās prasības.

3. Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem attiecīgā gadījumā jāpieņem šādi īpašie higiēnas pasākumi:

- a) atbilstība pārtikas produktu mikrobioloģiskajiem kritērijiem;
- b) procedūras, kas nepieciešamas, lai sasniegtu šajā regulā noteiktos mērķus;
- c) atbilstība pārtikas produktu temperatūras kontroles prasībām;
- d) aukstuma ķēdes uzturēšana;
- e) paraugu ņemšana un analīze.

[..]”

9 Regulas Nr. 852/2004 5. panta “Riska analīze un kritiskie kontrolpunkti” 1. punktā ir noteikts:

“Pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki ievieš, īsteno un saglabā saskaņā ar [*Hazard Analysis Critical Control Point (HACCP)*] (riska analīze un kritisko kontrolpunktu noteikšana)] principiem izveidotu pastāvīgu procedūru vai procedūras.”

Regula Nr. 853/2004

10 Regulas Nr. 853/2004 1., 2., 4., 9. un 10. apsvērumi ir izteikti šādā redakcijā:

“(1) Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 852/2004 paredzēja vispārējus pārtikas produktu higiēnas noteikumus pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem.

(2) Konkrēti pārtikas produkti var radīt īpašus draudus cilvēka veselībai, tādēļ ir jāparedz īpaši higiēnas noteikumi. Tas jo īpaši attiecas uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, kurā bieži konstatēti mikrobioloģiski un ķīmiski draudi cilvēka veselībai.

[..]

(4) Minētās prasības sabiedrības veselības sakarā ietver vienotus principus, jo īpaši attiecībā uz ražotāju “un kompetento iestāžu” pienākumiem, uzņēmumu strukturālajām, darbības un higiēnas prasībām, uzņēmumu apstiprināšanas procedūrām, uzglabāšanas un pārvadāšanas prasībām un veselības marķējumu.

[..]

- (9) Svarīgākie pārstrādāšanas mērķi ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni pārtikas drošības jomā, jo īpaši attiecinot uz pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem visā Kopienā vienādus noteikumus, un nodrošināt pareizu dzīvnieku izcelsmes produktu iekšējā tirgus darbību, tādējādi sekmējot kopējās lauksaimniecības politikas mērķu sasniegšanu.
- (10) Attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes produktiem ir jāsauglabā un, ja vajadzīgs, lai nodrošinātu patērētāju aizsardzību, jāpastiprina sīki izstrādāti higiēnas noteikumi.”

11 Regulas Nr. 853/2004 2. pantā “Definīcijas” ir noteikts:

“Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

- 1) Regulā (EK) Nr. 178/2002 noteiktās definīcijas;
- 2) Regulā (EK) Nr. 852/2004 noteiktās definīcijas;
- 3) I pielikumā noteiktās definīcijas un
- 4) tehniskās definīcijas, kas ietvertas II un III pielikumā.”

12 Regulas Nr. 853/2004 3. panta “Vispārīgi pienākumi” 1. punktā ir paredzēts:

“Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir jānodrošina atbilstība attiecīgajiem II un III pielikuma noteikumiem.”

13 Šīs regulas III pielikuma I sadaļas “Mājas nagaiņu gaļa” IV nodaļas 10. punktā ir paredzēts:

“Liemeņi nedrīkst būt ar redzamu kūtsmēsļu piesārņojumu. Redzams piesārņojums ir nekavējoties jālikvidē, to nogriežot vai citiem līdzekļiem ar tādu pašu iedarbību.”

14 Minētās regulas III pielikuma II sadaļas “Mājputnu un zaķveidīgo gaļa” II nodaļā “Prasības kautuvēm” ir noteikts:

“Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir jānodrošina, ka to kautuvju uzbūve, telpu izvietojums un iekārtas, kurās kauj mājputnus vai zaķveidīgos, atbilst šādām prasībām:

- 1) Tajās ir jābūt telpai vai segtai platībai dzīvnieku saņemšanai un pārbaudei pirms nokaušanas.
- 2) Lai novērstu gaļas piesārņošanu, kautuvē:
  - a) ir jābūt pietiekamam skaitam telpu atbilstīgi kautuvē veicamajām darbībām;
  - b) ir jābūt atsevišķai telpai iekšējo orgānu izņemšanai un turpmākai apstrādei, tostarp garšvielu pievienošanai veselīgiem mājputnu liemeņiem, ja vien kompetentā iestāde atsevišķos gadījumos neļauj konkrētā kautuvē nodalīt minēto darbību laiku;
  - c) nodrošina šādu darbību veikšanas vietas vai laika nodalīšanu [, ja tās tiek veiktas kautuvē]:
    - i) apdullināšana un asiņu notecināšana;
    - ii) noplūkušana vai dīrāšana un plaucēšana; un
    - iii) gaļas nosūtīšana;
  - d) kautuve ir iekārtota tā, ka ir novērsta gaļas saskaršanās ar grīdu, sienām un palīgierīcēm,

un

- e) kautuves līnijas (ja tādas izmanto) ir veidotas tā, lai kaušanas procesā notiktu pastāvīga virzība uz priekšu un novērstu piesārņojuma izplatību dažādās kaušanas līnijas daļās. Ja tajās pašās telpās darbina vairāk nekā vienu kaušanas līniju, šīm līnijām jābūt atbilstošā veidā nodalītām, lai novērstu piesārņojuma izplatību no vienas līnijas citā.

[..]

- 6) Kautuvē ir jābūt atsevišķai vietai, kur ir atbilstošas iespējas, lai tīrītu, mazgātu un dezinficētu:
- a) tādas pārvadāšanas iekārtas kā redeļu kastes
- un
- b) transportlīdzekļus.

Šīs vietas un iekārtas nav obligātas attiecībā uz b) apakšpunktu, ja netālu atrodas oficiāli apstiprinātas vietas un iekārtas.

[..]”

- 15 Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļā “Kaušanas higiēna” ir noteikts:

“Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas vada kautuves, kurās kauj mājputnus vai zaķveidīgus, ir jānodrošina atbilstība šādām prasībām:

[..]

- 2) Kautuvju īpašniekiem ir jāievēro kompetentās iestādes norādījumi, lai nodrošinātu to, ka pēckaušanas veterināro ekspertīzi veic piemērotos apstākļos.
- 3) Ja uzņēmumi ir apstiprināti dažādu dzīvnieku sugu kaušanai vai saimniecībā audzētu skrējējputnu un mazo medījamo dzīvnieku liemeņu apstrādei, ir jāveic piesardzības pasākumi, lai novērstu savstarpēju piesārņošanu, nodalot ar dažādu sugu dzīvniekiem veicamo darbību laiku vai vietu. Uzņēmumā ir jābūt atsevišķām telpām saimniecībā audzētu un nokautu skrējējputnu un mazo medījamo dzīvnieku liemeņu saņemšanai un glabāšanai.
- 4) Dzīvnieki, ko ievēd kaušanas telpā, ir jānokauj bez liekas kavēšanās.
- 5) Apdullināšana, asiņu notecināšana, ādas novilkšana vai noplūksana, iekšējo orgānu izņemšana un cita dīrāšana ir jāveic bez liekas kavēšanās un tā, lai novērstu gaļas piesārņošanu. Jo īpaši ir jāveic pasākumi, lai novērstu gremošanas trakta satura izlīšanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā.
- 6) Kautuvju īpašniekiem ir jāievēro kompetentās iestādes norādījumi, lai nodrošinātu to, ka pēckaušanas veterināro ekspertīzi veic piemērotos apstākļos, un jo īpaši to, ka nokautos dzīvniekus kārtīgi pārbauda.
- 7) Pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes veikšanas:
  - a) daļas, kas nav derīgas lietošanai pārtikā, ir iespējami drīz jāizved no uzņēmuma tīrās daļās;
  - b) gaļa, kuras tālāka apstrāde ir apturēta vai kas atzīta par nederīgu lietošanai pārtikā, un neēdami blakusprodukti nedrīkst nonākt saskarē ar gaļu, kas ir atzīta par derīgu lietošanai pārtikā,
  - c) iekšējie orgāni vai to daļas, kas ir liemenī, izņemot nieres, ir iespējami drīz pilnībā jāizņem, ja vien kompetentā iestāde neļauj citādi.
- 8) Pēc ekspertīzes un iekšējo orgānu izņemšanas nokautie dzīvniek[i] ir iespējami drīz jāiztīra un jāatdzesē līdz ne vairāk kā 4°C, ja vien gaļu nesadala, kamēr tā vēl ir silta.

- 9) Ja liemeņus dzesina iegremdējot, ir jāņem vērā šādi nosacījumi:
- ir jāveic visi vajadzīgie piesardzības pasākumi, lai novērstu liemeņu piesārņošanu, ņemot vērā tādus parametrus kā liemeņa svars, ūdens temperatūra, ūdens plūsmas apjoms un virziens, kā arī atdzesēšanas laiks;
  - iekārtas ir pilnībā jāiztukšo, jāiztīra un jādezinficē pēc vajadzības un vismaz reizi dienā.
- 10) Slimus vai iespējami slimus dzīvniekus un dzīvniekus, ko kauj saskaņā ar slimību izskaušanas vai kontroles programmām, uzņēmumā nedrīkst kaut, izņemot gadījumus, kad to atļauj kompetentā iestāde. Šādā gadījumā kaušana jāveic oficiālā uzraudzībā un jāveic pasākumi piesārņojuma novēršanai; telpas ir jāiztīra un jādezinficē, pirms tās izmanto atkal.”

Regula Nr. 854/2004

- 16 Regulas Nr. 854/2004 4. un 8. apsvērumā ir noteikts:

“(4) Dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu oficiālajām kontrolēm jāaptver visi aspekti, kas ir svarīgi sabiedrības veselības aizsardzībai un vajadzības gadījumā dzīvnieku veselībai un dzīvnieku labturībai. To pamatā jābūt jaunākajai būtiskajai informācijai, kas pieejama, un tādēļ ir jābūt iespējai tās pielāgot, ja kļūst pieejama jauna būtiska informācija.

[..]

(8) Oficiālās kontroles attiecībā uz gaļas ražošanu nepieciešamas, lai pārbaudītu, vai pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki atbilst higiēnas noteikumiem un ievēro kritērijus un mērķus, kas noteikti Kopienas tiesību aktos. Šīm oficiālajām kontrolēm jāietver pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku “darbību un inspekciju, ieskaitot pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku kontroles”, iekšējo pārbaūžu revīziju.”

- 17 Šīs regulas 4. pantā “Visu tādu dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu, uz kuriem attiecas šīs regulas darbības joma, oficiālo kontroļu vispārīgie principi” ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki sniedz visu nepieciešamo palīdzību, lai nodrošinātu, ka oficiālās kontroles, ko veic kompetentā iestāde, var īstenot efektīvi.

Tie jo īpaši:

- ļauj piekļūt visām ēkām, telpām, iekārtām vai citiem infrastruktūras objektiem,

[..]

2. Kompetentā iestāde veic oficiālās kontroles, lai pārbaudītu pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieka atbilstību prasībām, kas noteiktas:

- Regulā (EK) Nr. 852/2004;
- Regulā (EK) Nr. 853/2004;

[..]

3. Šā panta 1. punktā minētās oficiālās kontroles ietver:

- labas higiēnas prakses un to procedūru revīzijas, kuru pamatā ir riska analīze un kritisko kontrolpunktu noteikšana (*HACCP*);

[..]

un

c) jebkādus konkrētus revīzijas uzdevumus, kas norādīti pielikumos.

[..]

5. Procedūru, kuru pamatā ir *HACCP*, revīzijās pārbauda, vai pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki piemēro šādas procedūras nepārtraukti un pienācīgi, jo īpaši ņemot vērā, lai būtu nodrošināts, ka procedūras sniedz Regulas (EK) Nr. 853/2004 II pielikuma II sadaļā norādītās garantijas. Tajās jo īpaši konstatē, vai procedūras cik iespējams garantē, ka dzīvnieku izcelsmes pārtikas produkti:

a) atbilst mikrobioloģiskajiem kritērijiem, kas noteikti saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem;

[..].”

18 Regulas Nr. 854/2004 5. pantā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka oficiālās kontroles attiecībā uz svaigu gaļu notiek saskaņā ar I pielikumu.

1) Valsts pilnvarotais veterinārārsts veic inspekciju kautuvēs, savvaļas dzīvnieku gaļas apstrādes uzņēmumos un gaļas sadalīšanas uzņēmumos, kas laiž tirgū svaigu gaļu, saskaņā ar vispārīgajām prasībām, kuras noteiktas I pielikuma I sadaļas II nodaļā, kā arī saskaņā ar īpašajām prasībām, kas noteiktas IV sadaļā, jo īpaši attiecībā uz:

- a) pārtikas ķēdes informāciju;
- b) pirmskaušanas apskati;
- c) dzīvnieku labturību;
- d) pēckaušanas veterināro ekspertīzi;
- e) specifiskā riska materiālu un citiem dzīvnieku blakusproduktiem;

un

f) laboratoriskajām pārbaudēm.

[..].”

19 Šīs regulas I pielikuma I sadaļas I nodaļā “Revīzijas uzdevumi” ir noteikts:

“1. Papildus vispārējām prasībām, kas 4. panta 4. punktā noteiktas attiecībā uz labas higiēnas prakses revīzijām, valsts pilnvarotajam veterinārārstam jāpārbauda pastāvīga atbilstība pārtikas aprītē iesaistītā tirgus dalībnieka darbībām attiecībā uz tādu dzīvnieku blakusproduktu, ieskaitot specifiskā riska materiāla, savākšanu, pārvadāšanu, uzglabāšanu, apstrādi, pārstrādi un izmantošanu vai iznīcināšanu, par kuriem pārtikas aprītē iesaistītais tirgus dalībnieks ir atbildīgs.

2. Papildus vispārējām prasībām, kas 4. panta 5. punktā noteiktas attiecībā uz to principu revīziju, kam pamatā ir *HACCP*, valsts pilnvarotajam veterinārārstam jāpārbauda, vai tirgus dalībnieka darbības cik iespējams garantē, ka gaļa:

[..]

b) tajā nav fekālā vai cita piesārņojuma,

[..].”

20 Minētās regulas I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļā “Pēckaušanas veterinārā ekspertīze” ir paredzēts:

“1. Liemeņiem un tiem pievienotajiem subproduktiem pēc nokaušanas nekavējoties jāveic pēckaušanas veterinārā ekspertīze. Jāapskata visas ārējās virsmas. Šādam nolūkam var būt nepieciešama minimāla liemeņa un subproduktu apstrāde vai īpašas tehniskas iekārtas. Īpaša uzmanība jāpievērš zoonožu un SEB A sarakstā un attiecīgā gadījumā SEB B sarakstā iekļauto slimību atklāšanai. Kaušanas līnijas ātrumam un ekspertīzi veicošo darbinieku skaitam jābūt tādām, lai varētu pienācīgi veikt ekspertīzi.

2. Papildu pārbaudes, piemēram, liemeņu daļu un subproduktu palpācija un iegriešana, kā arī laboratoriskās pārbaudes jāveic, kad vien tas tiek uzskatīts par nepieciešamu, lai:

[..]

b) noteiktu:

[..]

- ii) atliekvielu vai piesārņotāju saturu, kas pārsniedz Kopienas tiesību aktos noteiktos līmeņus;
- iii) neatbilstību mikrobioloģiskajiem kritērijiem

vai

- iv) citu faktoru esamību, kuru dēļ varētu būt nepieciešams deklarēt gaļu kā nederīgu pārtikai vai noteikt ierobežojumus tās izmantošanai,

jo īpaši attiecībā uz dzīvniekiem, kam piemērota piespiedu kaušana.

[..]”

21 Šīs pašas regulas I pielikuma II sadaļas V nodaļā “Lēmumi attiecībā uz gaļu” ir noteikts:

“1. Gaļa jādeklarē kā nederīga pārtikai, ja tā:

[..]

- g) [..] neatbilst mikrobioloģiskajiem kritērijiem, kas noteikti saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem, lai noteiktu, vai pārtiku var laist tirgū;

[..]

- i) satur atliekvielas vai piesārņotājus, kuru daudzums pārsniedz Kopienas tiesību aktos noteiktos līmeņus. Kad vien vajadzīgs, jāveic papildu analīzes par katru attiecīgā līmeņa pārsniegumu;

[..]

- s) uzrāda augsnes, fekālo vai citu piesārņojumu;

[..]

- u) pēc visas būtiskās informācijas pārbaudes valsts pilnvarotā veterinārārsta ieskatā var radīt risku sabiedrības vai dzīvnieku veselībai vai jebkāda cita iemesla dēļ nav derīga pārtikai.

[..]”

22 Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma IV sadaļas V nodaļas B daļā ir noteikts:

“1. Visiem putniem jāveic pēckaušanas veterinārā ekspertīze saskaņā ar I un III sadaļu. Bez tam valsts pilnvarotajam veterinārārstam personīgi jāveic šādas pārbaudes:

- a) ik dienu jāpārbauda vēdera dobuma orgāni un ķermeņa dobumi reprezentatīvam putnu paraugam;
- b) jāveic no katras vienas izcelsmes putnu partijas ņemta tādu putnu daļu vai veselu putnu izlases parauga sīka veterinārā ekspertīze, kas pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes deklarēti kā nederīgi pārtikai;

un

- c) jāveic jebkādi turpmāki izmeklējumi, kas nepieciešami, ja ir iemesls aizdomām, ka attiecīgo putnu gaļa varētu būt nederīga pārtikai.

[..]”

Nīderlandes tiesības

23 2011. gada 19. maija *Wet houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen* (Likums, ar ko nosaka dzīvnieku turēšanas ietvarnoteikumus un ar to saistītos jautājumus) (*Stb.* 2011, Nr. 345) (turpmāk tekstā – “Likums par dzīvniekiem”) 6.2. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Aizliegts pārkāpt Eiropas Savienības regulu noteikumus, kas ir norādīti vispārējos administratīvos noteikumos vai ministrijas rīkojumā vai saskaņā ar šādiem noteikumiem vai rīkojumu un skar jautājumus, kuriem ir piemērojams šis likums.”

24 Likuma par dzīvniekiem 8.7. pantā ir noteikts:

“Ministrs pārkāpējam var piemērot administratīvu naudas sodu.”

25 2012. gada 7. decembra *Regeling van de Minister van Economische Zaken, nr. WJZ/12346914, houdende regels met betrekking tot dierlijke producten* (ekonomikas ministra rīkojums Nr. WJZ/12346914 par noteikumiem attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes produktiem) (*Stcrt.* 2012, Nr. 25949) 2.4. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir noteikts:

“Eiropas Savienības regulu noteikumi Likuma par dzīvniekiem 6.2. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē ir šādi:

[..]

d) Regulas [..] Nr. 853/2004 3. pants un 4. panta 1.–4. punkts, kā arī 5. pants un 7. panta 1. punkts.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

26 Saistībā ar *Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit* (Nīderlandes Pārtikas un patēriņa preču iestāde, Nīderlande) veiktajām pārbaudēm vairākās mājputnu kautuvēs produktu sagatavošanas līnijas beigās, tieši pirms atdzesēšanas uz mājputnu liemeniem esot ticis konstatēts fekālais, žults un gužas saturs radītais piesārņojums. Šī iestāde sagatavoja konstatējošus ziņojumus, no kuriem izriet, ka piesārņojumu izraisīja nepietiekami tā novēršanas pasākumi un ka šīs kautuves ir izdarījušas

pārkāpumu attiecībā uz Likuma par dzīvniekiem 6.2. panta 1. punktu, ekonomikas ministra rīkojumu Nr.°WJZ/12346914 un līdz ar to Regulas Nr. 853/2004 3. panta 1. punktu un šīs regulas III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktu.

- 27 Pamatoties uz šiem konstatējošajiem ziņojumiem, valsts sekretārs ar 2015. gada 27. novembra, 11. decembra un 18. decembra lēmumiem pamatlietā aplūkotajām kautuvēm par Likuma par dzīvniekiem pārkāpumiem uzlika naudas sodus katrai 2500 EUR apmērā. Minētās kautuves par šiem lēmumiem iesniedza sūdzības valsts sekretāram, kurš tās noraidīja attiecīgi 2016. gada 29. aprīlī, 2. maijā un 3. maijā.
- 28 Pamatlietā aplūkotās kautuves par šiem lēmumiem noraidīt viņu sūdzības cēla prasību *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande).
- 29 Pamatlietā aplūkotās kautuves norāda, ka ne no Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkta formulējuma, ne no to sistēmas nevar secināt, ka tajos ir pausts “nulles tolerances” noteikums ar mērķi novērst jebkādu piesārņojumu. Tās norāda, ka liemeņiem ir jābūt notīrāmiem vēl atdzesēšanas posmā vai arī kādā posmā, kas seko pēc sadalīšanas un iepakojšanas. Tās arī apstrīd faktu, ka piesārņojumu būtu radījušas fekālijas, žults un gužas saturs. Turklāt tās apstrīd veiktās ekspertīzes kārtību, uzsverot, ka pārbaudītu laikā liemeņus nevar izņemt no [kaušanas] līnijas un ka vizuāli tos var pārbaudīt vienīgi no ārpuses.
- 30 Savukārt valsts sekretārs apgalvo, ka minētās tiesību normas ietver “nulles tolerances” noteikumu, saskaņā ar kuru uz mājputnu liemeņiem pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas, kā arī pirms atdzesēšanas posma nedrīkst būt nekāds redzams piesārņojums. Viņš šajā ziņā uzsver, ka pārbaude ir jāveic posmā pirms atdzesēšanas. Viņš norāda, ka jēdziens “piesārņojums” attiecas arī uz piesārņojumu, kuru radījušas fekālijas, žults un gužas saturs. Attiecībā uz pārbaudēm valsts sekretārs uzskata, ka liemeņus var izņemt no [kaušanas] līnijas un ka pārbaudi var veikt arī no iekšpuses un zem taukaudiem.
- 31 Šajos apstākļos *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande), kurai ir šaubas par piemērojamo Savienības tiesību interpretāciju, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- 1) Vai Regulas [Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka mājputna liemenis pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas vairs nedrīkst būt ar redzamu piesārņojumu?
  - 2) Vai Regulas [Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts attiecas vienlaikus uz fekālo, žults un gužas satura radīto piesārņojumu?
  - 3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai Regulas [Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tīrīšanai jānotiek uzreiz pēc iekšējo orgānu izņemšanas, vai arī saskaņā ar šo noteikumu redzamu piesārņojumu var likvidēt vēl arī atdzesēšanas, sadalīšanas vai iepakojšanas procesa laikā?
  - 4) Vai kompetentajai iestādei saskaņā ar Regulas [Nr. 854/2004] I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punktu ir atļauts kontroles ietvaros no kaušanas līnijas noņemt liemeņus un veikt to redzama piesārņojuma pārbaudes no ārpuses un iekšpuses, kā arī zem taukaudiem?
  - 5) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša un tādējādi uz mājputna liemeņa var palikt redzams piesārņojums, kā ir jāinterpretē Regulas [Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts? Kādā veidā šādā gadījumā tiek panākts šīs regulas mērķis, proti, nodrošināt augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

- 32 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātajā sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo lietu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi. Turklāt Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa savu jautājumu izklāstā nav atsaukusies (spriedums, 2017. gada 1. februāris, *Município de Palmela*, C-144/16, EU:C:2017:76, 20. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 33 Konkrētajā gadījumā, lai iesniedzējtiesai sniegtu lietderīgu atbildi, jautājumu secība ir jāmaina un vispirms ir jāizskata otrs jautājums, pēc tam – kopā pirmais, trešais un attiecīgā gadījumā piektais jautājums un visbeidzot – ceturtais jautājums šo jautājumu pārformulētā redakcijā.

Par otro jautājumu

- 34 Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “piesārņojums” ietver ne vien fekālo piesārņojumu, bet arī žults un gužas satura piesārņojumu.
- 35 Ir jānorāda, ka ne 5. punktā, ne 8. punktā Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļā nav precizēts, kādi varētu būt liemeņu piesārņojuma avoti kaušanas laikā. Minētajā 5. punktā ir vienīgi noteikts, ka “apdullināšana, asiņu notecināšana, ādas novilkšana vai noplūkšana, iekšējo orgānu izņemšana un cita dīrāšana ir jāveic bez liekas kavēšanās un tā, lai novērstu gaļas piesārņošanu. Jo īpaši ir jāveic pasākumi, lai novērstu gremošanas trakta satura izlīšanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā”. Savukārt 8. punktā nav minēts jēdziens “piesārņojums”.
- 36 Iesniedzējtiesai ir šaubas par jautājumu, vai fekālijas, žults un gužas saturs ietilpst “gremošanas traktā” Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. punkta izpratnē un tādējādi var tikt uzskatīti par piesārņojuma avotiem šīs regulas izpratnē.
- 37 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Regulas Nr. 853/2004 valodu redakcijas atšķiras attiecībā uz šīs regulas III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. punkta otrajā teikumā izmantoto terminoloģiju. Tātad, ja šīs tiesību normas redakcijas holandiešu, vācu un zviedru valodās, kurās ir lietoti attiecīgi izteicieni “inhoud van maag en darmen”, “Magen- und Darminhalt” un “mag- och tarminnehåll”, apzīmē kuņģa un zarnu saturu, tad minētās tiesību normas redakcijām dāņu, angļu un franču valodās, kurās attiecīgi ir izmantoti izteicieni “fordøjelseskanalens indhold”, “digestive tract contents” un “contenu du tractus digestif”, ir acīmredzami plašāka nozīme.
- 38 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru vienā no Savienības tiesību normas valodu redakcijām lietotais formulējums nevar būt vienīgais pamats šīs tiesību normas interpretācijai vai arī tam nevar tikt piešķirta prioritāra nozīme salīdzinājumā ar pārējām valodu redakcijām. Savienības tiesību normas ir jāinterpretē un jāpiemēro vienveidīgi, ņemot vērā visas Savienības valodās sagatavotās redakcijas. Gadījumā, ja Savienības tiesību teksts dažādu valodu redakcijās atšķiras, attiecīgā norma ir jāinterpretē atbilstoši tiesiskā regulējuma, kurā tā ietilpst, kontekstam un mērķim (skat. it īpaši spriedumu, 2018. gada 25. oktobris, *Tänzer & Trasper*, C-462/17, EU:C:2018:866, 20. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 39 Pirmkārt, attiecībā uz konkrētās tiesību normas kontekstu ir jānorāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 853/2004 2. pantu Regulās Nr. 178/2002 un Nr. 852/2004 noteiktās definīcijas ir piemērojamas, lai noskaidrotu Regulas Nr. 853/2004 nozīmi. Šajā ziņā Regulas Nr. 852/2004 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā jēdziens “piesārņojums” ir definēts kā “apdraudējuma klātbūtne vai tā ieviešana”

Savukārt jēdziens “apdraudējums” Regulas Nr. 178/2002 3. panta 14. punktā ir definēts kā “bioloģisks, ķīmiskais vai fiziskais aģents pārtikā vai barībā vai tāds pārtikas vai barības stāvoklis, kas potenciāli var izraisīt negatīvu ietekmi uz veselību”.

- 40 Kā ģenerālvokāts norādījis secinājumu 51. punktā, Savienības likumdevējs, paredzot plašu piesārņojuma jēdziena definīciju, acīmredzami ir vēlējies veicināt augsta pārtikas nekaitīguma līmeņa nodrošināšanu.
- 41 Šo analīzi apstiprina pats Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. punkta teksta formulējums. Proti, tas, ka franču vai vācu valodu redakcijās ir izmantota frāze “[“jebkāds” gaļas] piesārņojums” un holandiešu vai arī spāņu valodu redakcijās – “piesārņojums”, kā arī īpašības vārda “jo īpaši” lietojums šajā pašā punktā pierāda, ka šis likumdevējs pienākumu novērst jebkādu piesārņojumu ir centies neattiecināt tikai uz kādu īpašu piesārņojuma veidu. Tāpat šīs regulas III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 8. punktā ir paredzēta procedūra, kas jāievēro pēc pārbaudes un iekšējo orgānu izņemšanas, proti, it īpaši liemeņu tīrīšanas, tomēr nesašaurinot šo pienākumu uz noteiktu piesārņojumu veidu izskaušanu.
- 42 Turklāt no Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I sadaļas I nodaļas 2. punkta izriet, ka valsts pilnvarots veterinārārsts, veicot pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku, piemēram, kautuvju, procedūru [ievērošanas] pārbaudi, pārliecinās, ka minētie tirgus dalībnieki iespēju robežās nodrošina, ka gaļā “nav fekālā vai cita piesārņojuma”. Jākonstatē, ka izmantotie termini attiecībā uz piesārņojuma raksturu arī ir ļoti plaši, jo vārda “cita” lietojums tādējādi apstiprina, ka piesārņojuma avoti nekā īpaši nav ierobežoti.
- 43 Otrkārt, attiecībā uz Regulas Nr. 853/2004 mērķi ir jāatgādina, ka šīs regulas 9. apsvērumā ir norādīts, ka tās pārstrādāšanas galvenais mērķis ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni pārtikas drošības jomā. Turklāt ar minētās regulas 10. apsvērumu ir pārliecinoši pausts, ka Savienības likumdevēja primārās rūpes ir patērētāju veselība, jo tajā ir paredzēts, ka “attiecināt uz dzīvnieku izcelsmes produktiem ir jāsaņem un, ja vajadzīgs, lai nodrošinātu patērētāju aizsardzību, jāpastiprina sīki izstrādāti higiēnas noteikumi”.
- 44 Tātad gan Regulas Nr. 853/2004 vispārējā sistēma, gan tās mērķis sasniegt augstu patērētāju aizsardzības līmeni prasa ņemt vērā visus piesārņojuma avotus. Tādējādi jēdziens “gremošanas trakts” nevar tikt attiecināts tikai uz zarnām un to saturu. Proti, kā norāda ģenerālvokāts secinājumu 50. punktā, gremošanas trakts ietver visus orgānus, kuri veido gremošanas sistēmu, tostarp orgānus no mutes līdz anālajai atverei. Fekālijas, gužas saturs un žults tātad ietilpst gremošanas traktā un tādējādi ir jāuzskata par tādiem [orgāniem], uz kuriem attiecas Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktā paredzētie pienākumi.
- 45 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “piesārņojums” ietver ne tikai fekālo piesārņojumu, bet arī žults un gužas satura piesārņojumu.

Par pirmo, trešo un piekto jautājumu

- 46 Ar savu pirmo un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz mājputnu liemeņiem pēc tīrīšanas posma un laikā, ja šis posms ir pirms atdzesēšanas, nedrīkst būt redzams piesārņojums. Gadījumā, ja šī tiesību norma tiktu interpretēta tādējādi, ka tajā nav prasīta redzama piesārņojuma neesamība, iesniedzējtiesa ar savu piekto jautājumu būtībā jautā Tiesai, vai minētā tiesību norma, lasot to kopsakarā ar Regulas Nr. 852/2004 noteikumiem, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai nodrošinātu mērķi par augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni, kompetento iestāžu pārbaudēm ir jāattiecas tikai uz to, kā kautuves ievēro HACCP noteikumus.

- 47 Pirmkārt, iesniedzējtiesa faktiski vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktā ir paredzēts nulles tolerances noteikums, proti, ka uz mājputnu liemeņiem pēc iekšējo orgānu izņemšanas posma nedrīkst būt nekāds redzams vai neredzams piesārņojums. Otrkārt, tā jautā, vai gadījumā, ja šī norma būtu piemērojama, tā ir jāpiemēro kaušanas līnijas beigās, proti, pirms atdzesēšanas posma.
- 48 Ir jānorāda, ka ne jēdziena “piesārņojums” definīcijā Regulas Nr. 852/2004 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā, ne Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktā nav nošķirts redzams piesārņojums no neredzama piesārņojuma.
- 49 Tomēr no šī sprieduma 39.–41. punkta izriet, ka jēdziens “piesārņojums” Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkta izpratnē ir definēts plaši. Tādējādi tas nevar attiekties tikai uz redzama piesārņojuma jēdzienu.
- 50 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Savienības likumdevējs ir nošķīris dažādas dzīvnieku sugas, it īpaši mājas nagaiņu gaļu nošķirot no mājputnu un zaķveidīgo gaļas. Šīs regulas III pielikuma I sadaļas IV nodaļas, kura ir veltīta mājas nagaiņu gaļas kautuvju higiēnai, 10. punktā šis likumdevējs ir skaidri norādījis, ka liemeņi, kas ietilpst šajā kategorijā, “nedrīkst būt ar redzamu fekālo piesārņojumu” un ka “[jebkāds] redzams piesārņojums ir nekavējoties jālikvidē, to nogriežot vai citiem līdzekļiem ar tādu pašu iedarbību”.
- 51 Ir jākonstatē, ka šāds precizējums nav norādīts nodaļā, kas ir veltīta mājputnu un zaķveidīgo gaļas kautuvju higiēnai. Tātad Savienības likumdevējs Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktā ir vēlējis saglabāt plašu piesārņojuma jēdziena definīciju, kurā ir aptverts gan redzams, gan neredzams piesārņojums.
- 52 Līdz ar to saskaņā ar Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punktu jēdziens “piesārņojums” attiecas gan uz redzamu, gan uz neredzamu piesārņojumu.
- 53 Attiecībā uz jautājumu par to, kurā posmā tiek prasīts, lai nebūtu nekāda redzama vai neredzama piesārņojuma, ir jānorāda, ka prasītāji pamatlietā tostarp apgalvo, ka nav iespējams izpildīt nulles tolerances noteikumu un ka iespējamie produktu sagatavošanas līnijas posmā uz liemeņa atrodamie piesārņojumi tiek likvidēti atdzesēšanas procesa vai sadalīšanas, kā arī iepakojšanas laikā. Kautuvēm tātad esot vienīgi materiāls pienākums attiecībā uz piesārņojuma neesamību visa kaušanas procesa laikā.
- 54 Šis arguments nav pieņemams.
- 55 No Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. punkta formulējuma izriet, ka kaušanas posmā ir jāveic jebkādi pasākumi, lai novērstu piesārņojumu, tostarp jānoņem gremošanas trakta saturs iekšējo orgānu izņemšanas laikā. Vārda “novērst” lietojums pierāda, ka Savienības likumdevējs nav vēlējis noteikt pienākumu panākt rezultātu šajā procesa posmā, bet gan pamudināt kautuves ieviest visus iespējamus pasākumus, lai liemeņi netiktu piesārņoti. Proti, jebkāda redzama piesārņojuma neesamība šajā posmā būtu pārāk nesamērīgs slogs kautuvēm.
- 56 Kā ģenerālvokāts norādījis secinājumā 62. un 63. punktā, šo analīzi apstiprina tas, ka atbilstoši tam, kas izriet no Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 6. un 7. punkta un Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma IV sadaļas V nodaļas B daļas 1. punkta, lasot tos kopsakarā, pēckaušanas veterinārā ekspertīze – kuras mērķis ir panākt, lai [no kautuves teritorijas] tiktu izvesti piesārņoti un cilvēku patēriņam nederīgie liemeņi, – tiek veikta pēc iekšējo orgānu izņemšanas posma. It īpaši šajā pēdējā minētajā punktā ir paredzēts, ka atbilstoši Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I un III sadaļai visiem mājputniem ir jāveic pēckaušanas veterinārā ekspertīze un ka turklāt valsts pilnvarotajam veterinārārstam pašam ik dienu ir jāpārbauda vēdera dobuma orgāni un ķermeņa dobumi

reprezentatīvam putnu paraugam. Šajā ziņā atbilstoši šīs regulas I pielikuma I sadaļas I nodaļas 2. punktam valsts pilnvarotajam veterinārārstam ir jāpārbauda, vai tirgus dalībnieku darbības, cik vien iespējams, garantē, ka gaļā nav fekālā vai cita piesārņojuma.

- 57 Pēckaušanas veterinārās ekspertīzes mērķis tieši ir to daļu, kuras nav derīgas cilvēku patēriņam, un pārējo daļu, kuras vēl var atrasties uz liemeņiem tīrīšanas posmā, šķirošana, lai [šos liemeņus] attīrītu no visiem atlikušajiem netīrumiem, piemēram, asinīm vai zarnu saturam. Ja nulles tolerances robeža tiktu piemērota uzreiz pēc iekšējo orgānu izņemšanas posma, kas nepieļauj nekādu redzamu piesārņojumu, šis posms būtu pilnīgi lieks.
- 58 Savukārt no pārstrādes posmu kārtības, kādu Savienības likumdevējs ir paredzējis Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 8. punktā, izriet, ka tīrīšana ir jāveic pirms atdzesēšanas un tāpat pirms sadalīšanas, iepakojšanas un nodošanas patērētāja rīcībā. Pēc tīrīšanas posma nedrīkst palikt neviens redzams piesārņojums.
- 59 Tādējādi tīrīšanas posmā valsts pilnvarotā veterinārārsta uzraudzība jau ir ļāvusi ieviest nepieciešamos pasākumus, lai draudus samazinātu pieļaujamā robežā, notīrot daļas, kuras var vēl būt notīrītas, un – ja nav iespējams samazināt draudus pieļaujamā līmenī – veikt atbilstošus korigējošus pasākumus, lai novērstu šos draudus, proti, atzīt attiecīgās daļas par nederīgām cilvēku patēriņam; tas arī atbilst “*HACCP* principiem” Regulas Nr. 852/2004 5. panta izpratnē.
- 60 Turklāt tas, ka tiek kontrolēts tīrīšanas posms, uzrādot liemeņus, uz kura nav nekāda redzama piesārņojuma atdzesēšanas, sadalīšanas un iepakojšanas posmā, ir it īpaši svarīgi, jo šie posmi, ņemot vērā gaļas vairākkārtēju saskari ar netīrām virsmām vai materiāliem, jau paši par sevi ir kritisks brīdis. Ja iepriekšējo posmu draudi netiek kontrolēti, pastāv risks, ka tie pārvirzīsies vai pat pieaugs nākamajā posmā. Mērķis sasniegt augstu patērētāju aizsardzības līmeni tādēļ tiktu būtiski apdraudēts.
- 61 Tādējādi, pretēji tam, ko apgalvo prasītāji pamatlietā, atdzesēšanas posma mērķis ir nevis notīrīt liemeņus, lai novērstu jebkādu redzamu piesārņojumu, bet gan galvenokārt samazināt patogēnu vairošanos un saglabāt gaļu svaigu, lai turpinātu sadalīšanas un iepakojšanas posmu visatbilstošākajos nosacījumos.
- 62 Līdz ar to uz pirmo un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka pēc tīrīšanas posma un pirms atdzesēšanas posma uz mājputnu liemeņiem vairs nedrīkst būt redzams piesārņojums.
- 63 Ņemot vērā uz pirmo un trešo jautājumu sniegto atbildi, uz piekto jautājumu nav jāatbild.

Par ceturto jautājumu

- 64 Ar savu ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā ir tas, ka kompetentajai iestādei mājputnu liemeņu pārbaudes mērķiem ir atļauts minētos liemeņus noņemt no kaušanas līnijas un veikt to pārbaudi no ārpuses un iekšpuses, vajadzības gadījumā paverot to taukaudus?
- 65 No šīs regulas 4. apsvēruma izriet, ka dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu oficiālajām kontrolēm ir jāaptver visi aspekti, kas ir svarīgi sabiedrības veselības aizsardzībai.
- 66 Turklāt šīs regulas 4. panta 1. punktā ir norādīts, ka “dalībvalstis nodrošina, ka pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki sniedz visu nepieciešamo palīdzību, lai nodrošinātu, ka oficiālās kontroles, ko veic kompetentā iestāde, var īstenot efektīvi”.

- 67 Ir arī jāatgādina, ka minētās regulas I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punktā ir paredzēts, ka pēckaušanas veterinārās ekspertīzes vajadzībām “jāapskata visas ārējās virsmas” un “šādam nolūkam var būt nepieciešama minimāla liemeņa un subproduktu apstrāde vai īpašas tehniskas iekārtas”, [kā arī] “kaušanas līnijas ātrumam un ekspertīzi veicošo darbinieku skaitam jābūt tādām, lai varētu pienācīgi veikt ekspertīzi”. Turklāt saskaņā ar šīs pašas regulas I pielikuma IV sadaļas V nodaļas B daļas 1. punkta a) apakšpunktu papildus attiecībā uz visu svaigo gaļu paredzētajai pēckaušanas veterinārai ekspertīzei “valsts pilnvarotajam veterinārārstam personīgi [...] ik dienu jāpārbauda vēdera dobuma orgāni un ķermeņa dobumi reprezentatīvam putnu paraugam”.
- 68 Turklāt Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 2. punktā ir paredzēts, ka kompetentā iestāde var veikt papildu pārbaudes, piemēram, liemeņu daļu un subproduktu palpāciju vai iegriešanu, kā arī laboratoriskās pārbaudes, kad vien tas tiek uzskatīts par nepieciešamu.
- 69 No iepriekš minētā izriet, ka, lai nodrošinātu augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni, Savienības likumdevējs ir paredzējis minimālās pārbaudes normas attiecībā uz mājputnu gaļu, proti, liemeņu ārēju ekspertīzi, kā arī liemeņu paraugu pārbaudi no iekšpuses, vienlaikus atstājot kompetentajai iestādei plašu rīcības brīvību – ja tā uzskata par nepieciešamu – veikt pilnīgāku pārbaudi, piemēram, analīzes.
- 70 Šajā ziņā mājputnu liemeņu noņemšana no kaušanas līnijas, lai pārbaudītu taukaudus, var tostarp izrādīties nepieciešama, lai konstatētu cilvēka veselībai kaitīgu patoloģiju, piemēram, putnu gripu, un samērīga, ņemot vērā sabiedrības veselības aizsardzības mērķa nozīmīgumu.
- 71 Katrā ziņā valsts tiesai, ņemot vērā tās rīcībā esošos elementus, ir jānosaka, vai pasākumi, kas ieviesti mājputnu liemeņu ekspertīzes vajadzībām, ir piemēroti, lai īstenotu ar konkrētajiem tiesību aktiem sasniedzamo leģitīmo mērķi, un nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šī mērķa sasniegšanai.
- 72 Tādējādi uz ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā nav tas, ka kompetentā iestāde mājputnu liemeņu ekspertīzes vajadzībām minētos liemeņus noņem no kautuves līnijas un veic šo liemeņu pārbaudi gan no ārpusē, gan no iekšpusē, vajadzības gadījumā paverot to taukaudus, ar nosacījumu, ka šī pārbaude nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai nodrošinātu pārbaudes efektivitāti; tas ir jāpārbauda valsts tiesai.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 73 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “piesārņojums” ietver ne tikai fekālo piesārņojumu, bet arī žults un gužas satura piesārņojumu.**
- 2) Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka pēc tīrīšanas posma un pirms atdzesēšanas posma uz mājputnu liemeņiem vairs nedrīkst būt redzams piesārņojums.**

- 3) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 854/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko paredz īpašus noteikumus par lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu oficiālās kontroles organizēšanu, kurā grozījumi ir izdarīti ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 739/2011 (2011. gada 27. jūlijs), I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā nav tas, ka kompetentā iestāde mājputnu liemeņu ekspertīzes vajadzībām minētos liemeņus noņem no kautuves līnijas un veic šo liemeņu pārbaudi gan no ārpuses, gan no iekšpuses, vajadzības gadījumā paverot to taukaudus, ar nosacījumu, ka šī pārbaude nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai nodrošinātu šīs pārbaudes efektivitāti; tas ir jāpārbauda valsts tiesai.

[Paraksti]